

สรุปผลการหารือความร่วมมือระหว่าง
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ราชอาณาจักรไทย
และสำนักงานการแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine Office) กระทรวงสาธารณสุขและ
การศึกษาทางการแพทย์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

วันจันทร์ที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมกรมหลวงวงศาธิราชสนิท ชั้น ๕ สำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย

*****

๑. รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๑. นายแพทย์ธงชัย เลิศวิไลรัตนพงศ์	อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
๒. นายแพทย์ขวัญชัย วิศิษฐานนท์	รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
๓. นายแพทย์กุลธนิช วนรัตน์	ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย
๔. ดร.รัชนี จันทร์เกษ	ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน
๕. นายแพทย์ธันวา บัวมหะกุล	รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน
๖. ดร.รสสุคนธ์ กลิ่นหอม	รองผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย
๗. ภญ.พันธ์วิรา เวยสาร	หัวหน้ากลุ่มงานสนับสนุนเขตสุขภาพ กองวิชาการและแผนงาน
๘. นางสาวลัดดาวัลย์ จาดพันธุ์อินทร์	หัวหน้าศูนย์จัดการภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์และสาธารณสุข กองวิชาการและแผนงาน
๙. นางสาวเบญจมา บุญเต็ม	หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการแพทย์ดั้งเดิมระหว่างประเทศ กองวิชาการและแผนงาน
๑๐. ภญ.วิวรรณ วรกุลพานิชย์	เภสัชกรชำนาญการ สำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย
๑๑. นายพรชัย สว่างวงศ์	แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน

สำนักงานการแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine Office)

๑. Dr. Arman Zargaran	Vice for International Affairs Office of Persian and Complementary Medicine Ministry of Health and Medical Education, Iran

๒. ความสำคัญและที่มา

กระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน และกระทรวงสาธารณสุข ราชอาณาจักรไทยมี ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๑ โดยทั้งสองฝ่ายตกลงร่วมมือในสาขาการรักษารวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ดั้งเดิมด้วย ส่งผลให้อธิบดีสำนักงานการแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine Office) และคณะแจ้งความประสงค์ มาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการแพทย์ดั้งเดิม และหารือความร่วมมือระหว่างกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ราชอาณาจักรไทย และสำนักงานการแพทย์แผนเปอร์เซีย กระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ เมื่อปีพ.ศ.๒๕๖๑ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองในอิหร่าน ทำให้การศึกษาดูงานในครั้งนั้นถูกยกเลิกไป

ในปลายเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๕ กองวิชาการและแผนงาน โดยกลุ่มงานวิชาการแพทย์ดั้งเดิมระหว่าง ประเทศ ได้รับการประสานจาก Dr. Arman Zargaran, Vice for International Affairs สำนักงานการแพทย์ แผนเปอร์เซีย ขอหารือความร่วมมือด้านการแพทย์ดั้งเดิมภายใต้บันทึกความเข้าใจระหว่างกระทรวงสาธารณสุข ทั้งสองประเทศ โดยประเด็นความร่วมมือที่อิหร่านสนใจ ประกอบด้วย ๑. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ผสมผสานการแพทย์ดั้งเดิมเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพ ๒. การจัดสัมมนาวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิทยาศาสตร์และแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ๓. การศึกษาวิจัยร่วม (Joint Research projects) ๔. การศึกษา (การแลกเปลี่ยนนักเรียนหรืออาจารย์ การให้ทุนการศึกษา หลักสูตรระยะสั้น และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ) ๕. การให้บริการการแพทย์ดั้งเดิม และมีความประสงค์จะขอเยี่ยมชมโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน (ยศเส) และสำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย ดังนั้น จึงขอให้กองวิชาการและแผนงานนัดหมายผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมหารือความร่วมมือระหว่างกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ราชอาณาจักรไทย และสำนักงานการแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine Office) กระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

๓. การแพทย์ดั้งเดิมในอิหร่าน

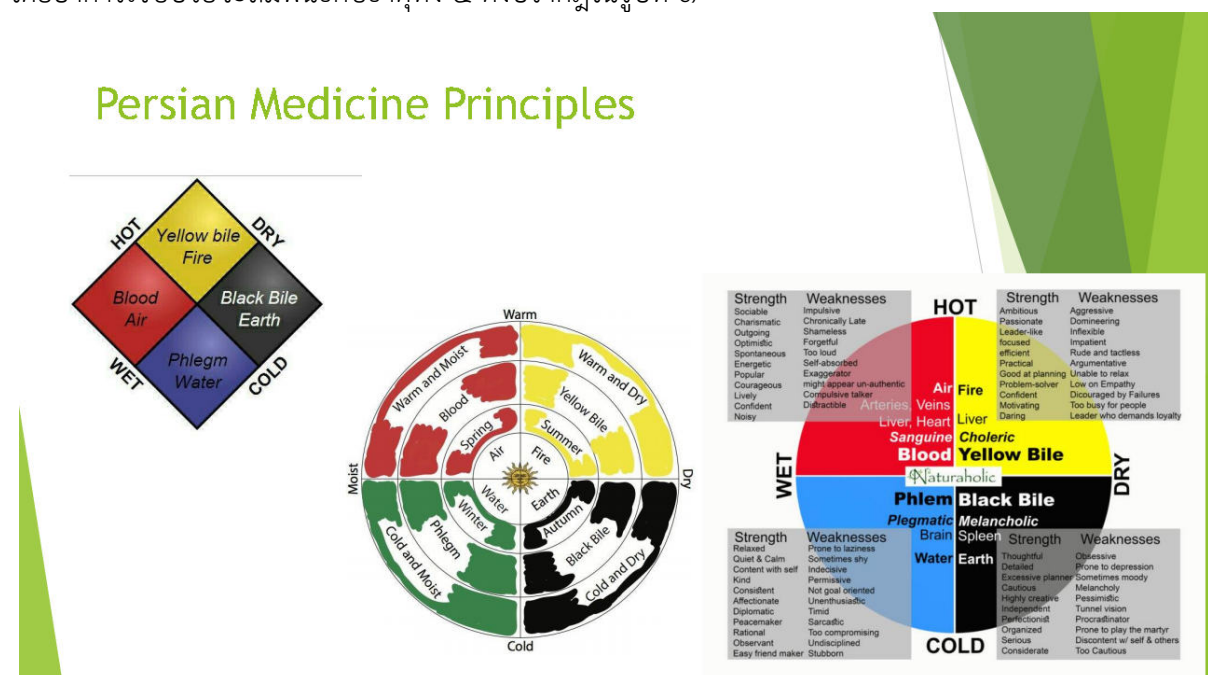
ข้อมูลพื้นฐาน

อิหร่าน หรือ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่านตั้งอยู่ในเอเชียตะวันตก หรือ ภูมิภาคตะวันออกกลาง เป็นประเทศขนาดใหญ่อันดับสองในตะวันออกกลาง มีพื้นที่ประมาณ ๑.๖ ล้านตารางกิโลเมตร และมีประชากรประมาณ ๘๖.๗ ล้านคน อิหร่านมีสภาพอากาศที่แตกต่างกันถึง ๑๑ รูปแบบ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณมากกว่า ๘,๐๐๐ ชนิด และมีประวัติการแพทย์ดั้งเดิมนับพันปี

การแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine)

การแพทย์แผนเปอร์เซียเป็นการแพทย์ดั้งเดิมของอิหร่าน มีประวัติการใช้มากกว่า ๗,๐๐๐ ปี โดยประวัติการแพทย์แผนเปอร์เซียสามารถแบ่งได้ ๓ ยุค ได้แก่ ๑) ยุคก่อนอิสลาม หรือ ยุคเปอร์เซียโบราณ ๒) ยุคทองของอิสลาม (ศตวรรษที่ ๙-๑๓) โดยแพทย์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น เช่น Avicenna, Rhazes, Haly Abbas, Jorjani ๓) ยุคอิหร่านสมัยใหม่ (ยุคปัจจุบัน)

การแพทย์แผนเปอร์เซีย แบ่งเป็น ๔ ธาตุ ได้แก่ ดิน (Earth) น้ำ (Water) อากาศ (Air) ไฟ (Fire) โดยอาการเจ็บป่วยจะสัมพันธ์กับธาตุทั้ง ๔ ดังปรากฏในรูปที่ ๑

รูป ๑ แนวคิดการแพทย์แผนเปอร์เซีย

สถานการณ์การแพทย์ดั้งเดิมในระบบสุขภาพ

ในยุคอิหร่านสมัยใหม่ เกิดโรงเรียนสอนการแพทย์แผนเปอร์เซียขึ้นแห่งแรก เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๐ ที่ Tehran University of Medical Sciences (TUMS) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำด้านวิจัยของอิหร่าน และปัจจุบันมีโรงเรียนสอนการแพทย์แผนเปอร์เซีย ทั้งหมด ๘ แห่ง ซึ่งผู้ที่สามารถให้การรักษาโดยใช้ศาสตร์การแพทย์แผนเปอร์เซียได้ จะต้องแพทย์เป็นแพทย์แผนปัจจุบัน (MD) ที่จบปริญญาเอก (Ph.D.) ด้านการแพทย์แผนเปอร์เซียเท่านั้น และผู้ที่จะจ่ายยาแผนเปอร์เซียต้องเป็นเภสัชกรที่จบปริญญาเอก (Ph.D.) ด้านการแพทย์แผนเปอร์เซียเช่นกัน โดยขณะนี้ อิหร่านมีผู้ที่จบปริญญาเอกด้านการแพทย์แผนเปอร์เซียมากกว่า ๑,๐๐๐ คน

นอกจากการแพทย์แผนเปอร์เซีย (Persian Medicine) ที่ได้รับการยอมรับในประเทศแล้ว อิหร่านยังให้การยอมรับการแพทย์แผนจีนและการฝังเข็ม (Chinese Medicine และ Acupuncture) ธรรมชาติบำบัด (Naturopathy) และโฮมีโอพาธี (Homeopathy) อีกด้วย ซึ่งบริการทางการแพทย์ดั้งเดิมจะพบในคลินิกการแพทย์แผนดั้งเดิม ร้านขายยาแผนดั้งเดิม แผนกหรือคลินิกการแพทย์แผนดั้งเดิมในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลเฉพาะทาง นอกจากนี้ ยังรวมถึงหมอพื้นบ้านและร้านสมุนไพรพื้นบ้านที่มีอยู่จำนวนมาก

รัฐบาลอิหร่านให้การสนับสนุนการแพทย์ดั้งเดิม โดยการแพทย์ดั้งเดิมปรากฏในนโยบายของประเทศ เช่น นโยบายสุขภาพ (General Health Policies) ประกาศโดยผู้นำสูงสุดของอิหร่าน (๒๕๕๖) แผนพัฒนาประเทศฉบับที่ ๖ (ผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภา) เอกสารการแพทย์ดั้งเดิมและยาสมุนไพรในสภาสูงสุดแห่งการปฏิวัติวัฒนธรรม (ลงนามโดยประธานาธิบดี)

อิหร่านมีงานวิจัยการแพทย์ดั้งเดิมจำนวนมาก โดยจากฐานข้อมูล [Scimago Journal & Country Rank](#) (SJR) ในปีพ.ศ. ๒๕๖๔ อิหร่านมีงานวิจัยด้าน Complementary Medicine and Alternative Medicine มากเป็นอันดับ ๔ ของโลก รองจากจีน อเมริกา และอินเดีย

หน่วยงานด้านการแพทย์ดั้งเดิม

การแพทย์ดั้งเดิมมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ดังนี้

๑. หน่วยงานภายใต้กระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ มี ๒ หน่วยงาน คือ Office of Persian & Complementary Medicine ดูแลเรื่องบริการด้านการแพทย์ดั้งเดิมและการแพทย์เสริมในประเทศ และ Directorate of Natural and Traditional products and Supplements ซึ่งอยู่ภายใต้ อ.ย.ของอิหร่าน ทำหน้าที่กำกับดูแลด้านยาและผลิตภัณฑ์แผนดั้งเดิม

๒. สำนักประธานาธิบดี มีสำนักงานใหญ่ด้านพืชสมุนไพรและการแพทย์ดั้งเดิม

๓. รัฐสภา มีคณะกรรมการการแพทย์ดั้งเดิมภายใต้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

๔. NGOs

๔. สรุปประเด็นการหารือความร่วมมือ

๑. Dr. Arman Zargaran เสนอให้ศึกษาความคล้ายคลึงระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนเปอร์เซีย เพื่อพิจารณากิจกรรมความร่วมมือในอนาคต โดยได้เสนอกิจกรรม เช่น การฝึกอบรมระยะสั้น การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา โครงการศาสตราจารย์อาคันตุกะ (Visiting Professor Program) โครงการวิจัยร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ในการบริหารจัดการ ซึ่งอาจมีการพิจารณาทำบันทึกความเข้าใจระหว่างสองหน่วยงาน และเชื่อมโยงสถาบันวิจัยและสถาบันการศึกษาของทั้งสองประเทศต่อไป

๒. กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ไม่ขัดข้องต่อข้อเสนอของอิหร่าน เห็นด้วยที่จะทำบันทึกความเข้าใจระหว่างสองหน่วยงาน โดยขอให้ทั้งสองฝ่ายพิจารณาถึงผลประโยชน์ร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนอย่างเป็นธรรม โดยกรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้เสนอให้นายแพทย์ขวัญชัย วิศิษฐานนท์ รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และดร.รัชณี จันทรเกษ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน เป็นผู้ประสานงานกับฝ่ายอิหร่าน

๓. กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขอให้อิหร่านพิจารณาเรื่องการอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการจากไทยในการนำเข้าหญ้าฝรั่นและเทียนดำ เนื่องจากประเทศไทยมีการนำเข้าสมุนไพรทั้งสองชนิดจำนวนมาก เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในยาหอม ซึ่ง Dr. Arman Zargaran ชี้แจงว่ากระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ ไม่มีอำนาจในส่วนนี้ แต่จะรับไปแจ้งให้ผู้บริหารพิจารณาต่อไป

๕. ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหาร

๑. เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขและการศึกษาทางการแพทย์ สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน และกระทรวงสาธารณสุข ราชอาณาจักรไทยมีบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านสาธารณสุขร่วมกันอยู่แล้ว กรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และ Office of Persian & Complementary Medicine จึงสามารถดำเนินกิจกรรมโดยจัดทำ Action Plan หรือ Agreement แยกต่างหาก ภายใต้บันทึกความเข้าใจข้างต้น โดยไม่จำเป็นต้องทำบันทึกความเข้าใจ ขึ้นใหม่

๒. ควรมีการศึกษาความคล้ายคลึงระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนเปอร์เซียให้มากขึ้น เพื่อสามารถวางแผนความร่วมมือในอนาคตระหว่างสองหน่วยงานได้ชัดเจน โดยจากข้อมูลพื้นฐาน การแพทย์แผนเปอร์เซียมีแนวคิดเรื่องธาตุทั้งสี่คล้ายคลึงกับการแพทย์แผนไทย มีการให้บริการการแพทย์ดั้งเดิมในคลินิก การแพทย์แผนดั้งเดิม ร้านขายยาแผนดั้งเดิม แผนกหรือคลินิกการแพทย์แผนดั้งเดิมในโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลเฉพาะทางเช่นเดียวกันกับไทย จึงควรศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น รูปแบบการให้บริการ การเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล ยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เป็นต้น ในส่วนผู้ให้การรักษา มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้ให้การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนเปอร์เซีย ต้องจบแพทย์แผนปัจจุบันมาก่อนและเรียนต่อระดับปริญญาเอกการแพทย์แผนเปอร์เซีย ในขณะที่ผู้ให้การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย แบ่งเป็น ๓ ประเภท โดยประเภท ข. เป็นผู้ที่ยังหลักสูตรแพทย์แผนไทย หรือ การแพทย์แผนไทยประยุกต์ ในระดับปริญญาตรี (๔ ปี) จากมหาวิทยาลัยที่ได้รับการรับรองจากสภาการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย นอกจากนี้ ในส่วนการวิจัย พบว่าอิหร่านมีงานวิจัยการแพทย์ดั้งเดิมจำนวนมาก การทำวิจัยร่วมกันหรือการแลกเปลี่ยนนักวิจัย จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาข้อมูลเชิงประจักษ์ (evidence-based information) ให้แก่สมุนไพรไทยและการแพทย์แผนไทย

๓. เพื่อให้ความร่วมมือทั้งสองหน่วยงานมีประสิทธิภาพ ควรมีหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างสองหน่วย

*****

กลุ่มงานวิชาการแพทยดั้งเดิมระหว่างประเทศ
กองวิชาการและแผนงาน
๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๕